

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Kong Harald og Ansgar. Rim-Blade af Danmarks Kirke-Bog til Jubel-Aaret

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Kong Harald og Ansgar. Rim-Blade af Danmarks Kirke-Bog til Jubel-Aaret", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1826_436A-intro-shoot-idm592.pdf (tilgået 24. juli 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Genre, sprog og stil

Digtkredsen i *Kong Harald og Ansgar* 1826 beskrives ud fra flere genrebegreber. Digtene betragtes dernæst i deres forhold til det dominerende stilistiske forbillede, *Den danske Rimkrønike*, der er genreskabende på dansk grund. Desuden omtales stiltræk hentet fra den norrøne digtning.

Genre

Ud over det indledende hyldestdigt består *Kong Harald og Ansgar* 1826 som nævnt af en digtkreds med fire digte.

Digtene i digtkredsen hører til en hovedgenre i Grundtvigs forfatterskab, som han selv satte meget højt, nemlig den historisk-poetiske. Overordnet betragtet dækker betegnelsen historisk stof formidlet i poetisk form. Undertitlen *Rim-Blade af Danmarks Kirke-Bog til Jubel-Aaret* præciserer, at der er tale om enkeltstående digte med stof fra dansk kirkehistorie, udvalgt med henblik på den danske kirkes jubilæum i 1826. Alle fire digte i digtkredsen er desuden i monologform med en jegfortæller. Monologformens muligheder afsøgte og udfoldede Grundtvig få år senere med *Krønike-Rim* fra 1829 og dens andenudgave fra 1842 (*Bibliografien* 477A og 477B).

De tre første digte kan betegnes som historiske digte, hvad der var en populær genre også hos andre af romantikkens forfattere. Digtene kan beskrives som episk-dramatiske fortællinger på vers, hvor der i den fortløbende monolog er indlagt replikskifter, gengivet direkte eller i varierende former af indirekte tale og tanke. Teknikken er især brugt i "Harald Klak", hvor den er med til at formidle stoffet på en let, spøgeful og talesprogsagtig måde. Grundtvig havde tidligere anvendt formen f.eks. i det dramatiske optrin "Paaske-Lilien" fra 1817 (*Danne-Virke* 2 1816-1817, s. 291-325; *Bibliografien* 306).

Rimkrøniken som forbillede

Digtkredsens dominerende stilistiske forbillede er *Den danske Rimkrønike*, som udkom trykt af Gotfred af Ghemen i København i 1495. Som tidligere nævnt (se afsnittet Grundtvigs motivation og hans interesse for Rimkrøniken) var Grundtvig meget fascineret af *Rimkrøniken*, og den fik efterhånden en plads blandt hans mest foretrukne lekturer rangerende på linje med Bibelen (Toldberg 1954, s. 60). Værket er en konge- eller Danmarkshistorie fra den første sagntid til Christian 1. og betoner ligeligt det kirkelige og det nationale. *Rimkrøniken* består af 115 enkeltstående digte, hvor hver konge i monologform og i fortløbende vers fortæller om sin egen regeringstid. Episk-dramatiske, men også didaktiske elementer er fremtrædende, og digtene indeholder stilistiske træk hentet fra mange kilder, lige fra det talte sprogs ordsprog og talemåder over folkevisen til Bibelen og det pseudoaristoteliske *Secretum secretorum* (da. Hemmelighedernes hemmelighed), der er en lærebog for fyrster.

Monologform

Rimkrønikes konsekvente brug af monologformen bevirker, at den enkelte konge som jegfortæller undertiden ikke bare beretter om sit eget liv med dets betydningsfulde hændelser, men også gengiver sin egen død og sit eftermæle. Dette træk har Grundtvig overtaget i digtet "Ansgar", hvor hovedpersonen fortæller detaljer fra sit eget dødsleje, f.eks. "Skjønndt hørt ei blev mit høie Raab / Om Kronen prud, jeg stirred paa, / Til Øiet brast i dunkle Vraa!" og gengivelsen af hans egne ord fra dødsøjeblikket (s. 34). Det hører med til stilen, at jegfortælleren gengiver forhold, han ikke kan være vidende om, som når der i "Harald Klak" refereres en replik af kejser Ludvig fra før, den berettende Harald Klak ankommer til kejserens borg (s. 3 f.).

Monologformen fra *Rimkrøniken* ligger også bag bruddet med formen i "Rimbert". Her fortæller Rimbert ikke om sit eget liv, men holder en lovprisningstale over Ansgar til et imaginært publikum, indledt med retoriske spørgsmål. Ved at spille på stilen viser forfatterpersonen indirekte, at indholdet i Rimberts eget liv var Ansgars liv og gerning og formidlingen af disse. Det var Rimbert, der skrev *Vita Ansgarii* (da. Ansgars Levned), og det var ham, der videreførte Ansgars missionsgerning ved at blive hans efterfølger i

ærkebispeædet. Samtidig formidler bruddet med formen på sofistikeret vis Rimberts evangeliske ydmyghed og det at have taget et helligt liv som forbillede for sit eget liv, alt sammen træk, der indgik som vigtige dele af det middelalderlige fromhedsideal.

Også monologformen i det afsluttende digt "Christi Kirke" er inspireret af *Rimkrøniken*. Her er jeget en personificering af den almindelige kristne kirke, der præsenteres i digtets første strofer.

Indledningsvers

I *Rimkrøniken* er det almindeligt, at et digt indledes med nogle vers af mere almen, tit moraliserende karakter. Det kan være en leveregel eller et ordsprog, der så efterfølgende eksemplificeres gennem beretningen om den pågældende konges liv. I en kladde til "Ansgar ɔ: Æsger" har Grundtvig arbejdet med sådanne indledningsvers:

- ¹ *Ansgar ɔ: Æsger*
Verden er falsk, som Skum paa Vand,
Hun skuffer dem mest, som hun føier,
Kiød er som Græs, saa vee den Mand,
Der til det, som Støtte sig bøier!
Lettere sagt er intet Ord,
Og klarere er ingen Tale,
Høres dog mindst af Alt paa Jord
I Hytter og Høielofts-Sale!

(Grundtvig-arkivet, fasc. 388.107, transskriberet af GV med udeladelse af intern varians).

Grundtvig kasserede versene. På et andet manuskriptark, der indeholder 36 vers fra digtets begyndelse, findes de traditionelle indledningsvers ikke, og de første verslinjer afviger kun ubetydeligt fra førstetrykkets version (Grundtvig-arkivet, fasc. 388.106).

Historiserende stiltræk

Rimkrønikens brug af en jegfortæller, der beretter om sit eget liv, giver en illusion af autenticitet, der dels styrker beretningen som et udtryk for sandfærdig historiefortælling, og dels giver den et skær af personlig bekendelse. Bruddene i jegfortællingen peger samtidig på tekstens karakter af fiktion. Denne effekt overfører Grundtvig på jegfortællerne i sin digtkreds. Illusionen om fortællere fra 800-tallet, der beretter om selvoplevede, samtidige hændelser samt egne drømme og tanker, bliver understreget af den arkaiserende sprogbug.

Især de tre historiske digte er fyldt med ord og vendinger, der var gammeldags allerede i Grundtvigs samtid, og som har til hensigt at signalere et middelalderligt præg. Nogle udtryk er hentet fra folkevisernes almindeligt brugte formler som "Der axled jeg Skarlagen-Skind" (s. 26) og "i den Danske Konges Gaard / i Kongens Gaard" (s. 27 / 44). Fra folkevisernes sprogbug stammer også det hyppigt anvendte adverbelle, forstærkende led 'fuld-' i eksempelvis "fuldsær" og "fuldblege" (s. 8) (jf. Skautrup 1947, bind 2, s. 76).

Andre eksempler er brug af forældede kasusformer som det dativiske "i Volde" (s. 2) og bøjning af stedord i køn og med subjektgentagelse som i "den Daab er Sjæle-Gavn, / Med Troen hun Salighed volder" (s. 8). Ligeledes anvendelsen af verbalformer som "gange" med præteritumsformen "ginge" for henholdsvis "gå" og "gik" (s. 2, 14) og udtryk som "Herre-Færd" (dvs. stateligt optog, s. 3) og "Ære-Skiænk" (dvs. æresgave, s. 30). Mange af disse ord og udtryk underbygger desuden tekstens poetiske stilleje. Det samme kan siges om et udtryk som "tie kvær" (dvs. ti stille!, s. 4), der i 1800-tallet blev hentet fra folkeviser og dialekter af tidens digtere for at gøre sproget mere poetisk og gammeldags.

Også *Rimkrønikens* anvendelse af ordsprog og talemåder er videreført i digtkredsen og giver en gammeldags sprogton. For eksempel indeholder digtene et ordsprog som "Hvert Æble fuldlangt man trille maa, / Før meer det ei smager ad Roden!" (s. 13), der kan føres tilbage til Peder Laales ordsprogssamling på latin og dansk, der formentlig stammer fra midten af 1300-tallet. De fleste af ordsprogene findes i Peder Syvs store ordsprogssamling fra 1682-1688, *Aldmindelige Danske Ord-Sproge og korte Lærdomme*, der bl.a. bygger på ældre kilder. I 1817 have Grundtvig i artiklen "Om Ordsprog" bl.a. understreget ordsprogenes ælde (Danne-Virke 3 1817, s. 62-88; *Bibliografien* 312; se Lundgreen-Nielsen 1980, bind 2, s. 734-736).

Alle disse eksempler styrker illusionen om, at digtkredsen er en poetisk tekst fra fortiden. Der henvises i øvrigt til de mange punktcommentarer, der beskriver stiltrækkene.

Pastiche

Det må ikke overses, at digtkredsen på mange måder sprænger *Rimkrønikes* stil. Et påfaldende træk er brugen af underdrivelser, drillerier og ironiske bemærkninger hentet fra talesproget, f.eks.

- 2 Vi Daner, om end kun lidt vi veed,
Dog førde lidt meer udi Skjolde!
Thi dril os ei saa, Du Tydske Mand,
Som Katten man træder paa Hale!
For Tunge ei hold din hvasse Tand,
Om mærke vi skal paa din Tale! (s. 12).

Også den hyppige anvendelse af bibelallusioner i digtkredsen adskiller den fra *Rimkrøniken*, der kun indeholder få parafraaser af bibelsteder. I digtkredsen er henvisningerne til Bibelen et iøjnefaldende træk alene på grund af deres mængde. I begyndelsen og slutningen af "Harald Klak" findes der f.eks. også henholdsvis en omvendelsesprædiken (s. 1 f.) og en kristen bekendelse (s. 15 f.). Der henvises i øvrigt til punktcommentarerne og bibelstedsregisteret.

Dertil kommer tilføjede emner, temaer og stiltræk, der er karakteristiske for Grundtvigs værker, og som når ud over *Rimkrønikes* rammer og horisont. Eksempelvis kan nævnes den tematiske sammenligning af asatro og kristendom i "Harald Klak".

Alligevel overtager digtene i digtkredsen så mange stiltræk fra *Rimkrøniken*, at man kan hævde, at digtene bidrager til at danne en egen undergenre. Man kan sige, at ligesom romantiske digtere som Oehlenschläger efterlignede den middelalderlige folkeviser i en folkevisepastiche som "De tvende Kirketaarne", så efterlignede Grundtvig den middelalderlige historiefortælling på dansk, *Den danske Rimkrønikes* kongerim, i pastichen "Harald Klak". Samtidig udvidede han genren til at omfatte andre betydningsfulde, middelalderlige personligheder. De stiltræk, der er overtaget og omformet fra *Rimkrøniken*, er med til at give digtkredsen i *Kong Harald og Ansgar* en tilstræbt ægthed og historisk forankring, men også et folkeligt præg, der gør det historiske stof til en levende fortælling.

Stiltræk fra norrøn digtning

Ud over stof fra den nordiske mytologi om bl.a. Odin og et af hans mange tilnavne, Alfader, indeholder *Kong Harald og Ansgar* 1826 også stiltræk, der er karakteristiske for den norrøne digtning.

I digtene findes der flere kenninglignende billeder. En kenning er en særlig form for poetisk omskrivning, der blev brugt i skjaldedigtningen. En kenning indeholder mindst to substantiver, f.eks. "Havfru-Kaaben" (s. 42). Meget ofte er kenningen en metafor som her, hvor der er tale om en billedmæssig omskrivning for "havet". I en ægte kenning har en del af udtrykket desuden ofte tilknytning til den nordiske mytologi.

De stilfigurer af denne type, der forekommer i *Kong Harald og Ansgar*, er dannet på samme eller næsten samme måde som den ægte, norrøne kenning. Som andre eksempler kan nævnes "gyngende Heste" (dvs. skibe, s. 3) og "Svane-Vangen" (dvs. havet, s. 41).

Også den hyppige brug af bogstavrim (allitterationer eller stavrim) som var rimformen i den norrøne digtning, kan være inspireret direkte herfra. Teknikken består i, at begyndelseslyden på en betonet stavelse gentages. Det ses f.eks. i "Om Rinde i **V**est, og om **V**ale!" (s. 9), "For **B**ibel saa kaldte han **B**ogen," (s. 13) og "Saa **L**ys og **L**ov-Sang fulgdes ad!" (s. 19).